Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την εξασφάλιση της συνέχισης των προγραμμάτων εδαφικής συνεργασίας PEACE IV (Ιρλανδία-Ηνωμένο Βασίλειο) και "Ηνωμένο Βασίλειο-Ιρλανδία"(Ιρλανδία-Βόρεια Ιρλανδία-Σκωτία) στο πλαίσιο της αποχώρησης του Ηνωμένου Βασιλείου από την Ευρωπαϊκή Ένωση»

[COM(2018) 892 final — 2018/0432 (COD)]

(2019/C 190/05)

Γενική εισηγήτρια: η κ. **Jane MORRICE**

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 14.1.2019
	Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 15.1.2019
Νομική βάση	Άρθρο 178 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο τμήμα	Οικονομική και νομισματική ένωση, οικονομική και κοινωνική συνοχή
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	20.2.2019
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	541
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	102/1/0

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η συνέχιση της στήριξης της ΕΕ προς τη Βόρεια Ιρλανδία, ιδίως μέσω των προγραμμάτων PEACE και Interreg, πέρα από την αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου από την ΕΕ, δεν είναι απλώς ουσιαστικής αλλά ζωτικής σημασίας, όπως καταδεικνύεται από τον απαιτητικό χαρακτήρα της συζήτησης σχετικά με τα σύνορα μεταξύ Ηνωμένου Βασιλείου-Ιρλανδίας, η οποία διεξάγεται στο πλαίσιο των διαπραγματεύσεων για το *Brexit*.

1.2. Η ΕΟΚΕ επικροτεί θερμά την πρόταση για τη συνέχιση του προγράμματος PEACE της ΕΕ στη Βόρεια Ιρλανδία και στις παραμεθόριες κομητείες της Ιρλανδίας μετά την αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου από την ΕΕ. Εκτιμώντας την προτεραιότητα που δίνει η ΕΕ στην υποστήριξη της ειρηνευτικής διαδικασίας, η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει τη σημαντική συμβολή του προγράμματος PEACE στη διατήρηση της ειρήνης στην περιοχή. Αυτό συνάδει με τα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου τον Σεπτέμβριο του 2018 ([1]), τα οποία περιγράφουν το *Ευρωπαϊκό πρόγραμμα για την ειρήνη και τη συμφιλίωση* (PEACE) ως υπόδειγμα για τον υπόλοιπο κόσμο.

1.3. Επιπλέον, δεδομένου του αποσταθεροποιητικού χαρακτήρα της πολιτικής, οικονομικής και κοινωνικής αβεβαιότητας που προκαλεί το Brexit, είναι ζωτικής σημασίας για τους παράγοντες της κοινωνίας πολιτών η ΕΕ να διατηρήσει τη δέσμευσή της να πράξει ό,τι είναι δυνατόν ώστε η Βόρεια Ιρλανδία, όχι μόνο να παραμείνει χωρίς συγκρούσεις, αλλά και να συνεχίσει την πορεία της προς τη συμφιλίωση, χρησιμοποιώντας τη χαρακτηριστική για την ΕΕ προσέγγιση από τη βάση προς την κορυφή όσον αφορά την εμπέδωση της ειρήνης και την επίλυση των συγκρούσεων.

1.4. Το PEACE συνιστά το πλέον πολύτιμο και επιτυχημένο μέσο ειρήνευσης που έχει θέσει σε εφαρμογή μέχρι στιγμής η Ευρωπαϊκή Ένωση σε κατάσταση σύρραξης. Το πρόγραμμα συγκροτήθηκε ως απάντηση στην εκεχειρία στη Βόρεια Ιρλανδία το 1995, και μέσω αυτού έχουν επενδυθεί περισσότερα από 2 δισεκατομμύρια ευρώ σε διακοινοτικά, διασυνοριακά και άλλα προγράμματα συμφιλίωσης στα 24 έτη από τη θέσπισή του.

1.5. Έχοντας εξαγγελθεί από όλα τα μέρη της συμφωνίας της Μεγάλης Παρασκευής του Μπέλφαστ ως ένα πρόγραμμα που θα συμβάλει σημαντικά στην ειρηνευτική διαδικασία, το πρόγραμμα PEACE είναι μοναδικό από την άποψη ότι υπερβαίνει κάθε άλλη παρέμβαση της ΕΕ στο έδαφός της. Σε αυτό συμμετέχουν Βρετανοί και Ιρλανδοί ενδιαφερόμενοι φορείς υπό την αιγίδα της ΕΕ με μοναδικό σκοπό την προστασία της ειρηνευτικής διαδικασίας και την προώθηση της ειρήνης στην περιοχή και πέραν αυτής.

([1]) Ο πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Donald Tusk είχε δηλώσει σχετικά τα εξής: «*Δεν θα ρισκάρουμε την ειρήνη, ούτε θα θέσουμε ημερομηνία λήξης για τη συμφιλίωση […] δώστε μας μια αξιόπιστη εγγύηση για την ειρήνη στη Βόρεια Ιρλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο θα αποχωρήσει από την ΕΕ σαν έμπιστος φίλος*».

1.6. Η επείγουσα κατάσταση που δημιουργήθηκε από τη διαδικασία του Brexit και την ενδεχόμενη αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου απαιτεί από την ΕΕ μια απάντηση ως προς τη διαφύλαξη της ειρηνευτικής διαδικασίας που θα αντιστοιχεί στις νέες ανάγκες της περιοχής, ενόψει της μετά *Brexit* εποχής. Με την παγίωση της συνέχισης των διακοινοτικών προγραμμάτων PEACE και Interreg, η ΕΕ κάνει σημαντικά βήματα προς τη σωστή κατεύθυνση. Ενώ πρόκειται για μια δέσμευση στην οποία, για προφανείς λόγους, αποτελεί ζωτικό μέρος της αρωγής της ΕΕ προς την περιοχή, υπάρχουν περισσότερα που μπορούν και θα πρέπει να γίνουν.

1.7. Οι πιο άμεσες ανάγκες, τόσο κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων για το *Brexit* όσο και ύστερα από αυτές, θα καταστούν εμφανείς όσο αυξάνονται οι εντάσεις σε επίπεδο κοινότητας και αποκλίνουν περαιτέρω τα φιλοβρετανικά και φιλοϊρλανδικά αισθήματα τόσο σε επίπεδο γειτονιάς όσο και στα σύνορα. Με μια ένδειξη καλής θέλησης της ΕΕ θα ήταν η υπόσχεση αύξησης της χρηματοδότησης του προγράμματος PEACE της ΕΕ στον επόμενο γύρο και η εγκαθίδρυση Ευρωπαϊκού κέντρου ειρήνης και συμφιλίωσης (*European Peace and Reconciliation Centre*) στο Μπέλφαστ, όπως έχει προταθεί σε προηγούμενες εκθέσεις της ΕΟΚΕ, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ([2]). Τούτο θα αποτελούσε απόδειξη της μακρόχρονης προσήλωσης της ΕΕ στην ειρηνευτική διαδικασία

2. **Ιστορικό**

2.1. Με την αναγνώριση της σοβαρότητας και του ευαίσθητου χαρακτήρα της κατάστασης στη Βόρεια Ιρλανδία, επιδιώχθηκε μέσω του πρώτου προγράμματος PEACE να δημιουργηθεί ένα πλήρως συμπεριληπτικό μέσο, ούτως ώστε να υπερκεραστούν οι φραγμοί μεταξύ εχθρικών και διαιρεμένων κοινοτήτων. Έχοντας θεσπιστεί κατόπιν διαβουλεύσεων με ενδιαφερόμενους φορείς από πολιτικούς, διοικητικούς και εθελοντικούς τομείς, το πρόγραμμα PEACE αποτελεί μια προσέγγιση από τη βάση προς την κορυφή στην οποία συμμετέχουν ενεργά οι πλέον ευάλωτες κοινωνικές ομάδες —μεταξύ άλλων παιδιά, γυναίκες, θύματα και πρωταγωνιστές της σύγκρουσης.

2.2. Μέσω μιας σειράς παρεμβάσεων, δημιουργήθηκαν στο πλαίσιο του προγράμματος PEACE 1 οργανώσεις βάσης για να εργαστούν μαζί με τους «άλλους», με την ανάθεση του ελέγχου και της διανομής της συντριπτικής πλειονότητας της ενωσιακής χρηματοδότησης στις τοπικές ομάδες και στα τοπικά συμβούλια. Το πρόγραμμα PEACE ενθάρρυνε έργα που αφορούν την οικοδόμηση της ειρήνης, την επίλυση συγκρούσεων, την αμοιβαία κατανόηση, τις τραυματικές εμπειρίες και τα ζητήματα κληρονομιάς. Οι επιτυχίες του προγράμματος PEACE είναι πολλές, ενώ δεν μπορεί να υποτιμηθεί η συμβολή του στην προετοιμασία της ειρηνευτικής συμφωνίας του 1998. Το πρόγραμμα PEACE τελεί πλέον υπό τη διαχείριση του ειδικού οργανισμού για τα προγράμματα της ΕΕ (SEUPB/*Special EU Programmes Body*), ενός διασυνοριακού οργανισμού του Ηνωμένου Βασιλείου και της Ιρλανδίας που συστάθηκε με τη συμφωνία και μέσω του οποίου διατίθεται όλη η ενωσιακή ειρηνευτική και διασυνοριακή χρηματοδότηση.

2.3. Η συνέχιση του προγράμματος PEACE είναι ζωτικής σημασίας έτσι ώστε η περιοχή να μην διολισθήσει στη σύγκρουση, όταν βρεθεί αντιμέτωπη με τις προκλήσεις των διαιρεμένων παρατάξεων που θα μπορούσαν να επιδεινωθούν μετά το *Brexit*, όπως καταδεικνύουν και οι εμφανείς, κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων, εντάσεις. Η συνέχιση του PEACE έχει σήμερα πιο καίρια σημασία από ό,τι οποιαδήποτε άλλη στιγμή μετά το 1998. Είναι ευπρόσδεκτη τόσο η επίδειξη δέσμευσης, κατά τις διαπραγματεύσεις για το *Brexit*, υπέρ της τήρησης της συμφωνίας της Μεγάλης Παρασκευής όσο και η διασφάλιση ότι δεν θα υπάρξουν «σκληρά σύνορα»(«*hard border*»), το δε πρόγραμμα PEACE μπορεί να συμβάλει δραστικά στην υποστήριξη οιασδήποτε μετάβασης. Το ζήτημα των συνόρων της Ιρλανδίας θα παραμείνει η δυσκολότερη πτυχή του Brexit και πέρα από τις τρέχουσες διαπραγματεύσεις· αυτός είναι και ο λόγος που τα διακοινοτικά προγράμματα PEACE και Interreg και ο συνεχής διάλογος μεταξύ του Ηνωμένου Βασιλείου και της Ιρλανδίας είναι στοιχεία απαραίτητα, αλλά και κρίσιμης σημασίας.

3. **Γενικές συστάσεις**

3.1. Θα πρέπει να εξεταστεί το ενδεχόμενο βελτίωσης με σκοπό την ανανέωση, από το 2020, της πρωτοβουλίας που είναι γνωστή ως PEACE Plus. Οι βελτιώσεις μπορούν να κατηγοριοποιηθούν σε 5 κύριους τομείς.

3.1.1. Μεγαλύτερη έμφαση στην προώθηση μιας κοινής κοινωνίας μέσω πραγματικών διακοινοτικών προσπαθειών. Μεταξύ των τομέων προτεραιότητας θα πρέπει να συγκαταλέγονται η ενίσχυση της στήριξης στην ολοκληρωμένη εκπαίδευση και η προώθηση διασυνοριακών ανταλλαγών στον τομέα των μέσων μαζικής ενημέρωσης, του πολιτισμού και του αθλητισμού. Επίσης, όπως αποδεικνύεται από τα πολλά «ειρηνικά»τείχη που διαιρούν τις διαχωρισμένες κοινωνίες, θα πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στην προσπάθεια βελτίωσης του φυσικού και του κοινωνικού περιβάλλοντος με άξονα την κοινότητα.

3.1.2. Η υποστήριξη έργων ενιαίας ταυτότητας θα πρέπει να χρησιμοποιείται για την παγίωση της εμπιστοσύνης ανάμεσα στις διαχωρισμένες κοινότητες, μόνον εάν χρησιμεύει ως γνήσιο εφαλτήριο αλληλεπίδρασης με τους «άλλους»(«*others*»). Το πρόβλημα μέρους της χρηματοδότησης του προγράμματος PEACE, σύμφωνα με καλά ενημερωμένο αναλυτή, είναι «τα υπερβολικά κίνητρα και οι μη επαρκείς κυρώσεις με βάση τη μέθοδο 'καρότο-μαστίγιο'(«*too much carrot and not enough stick*»).

3.1.3. Οι επικοινωνιακές δραστηριότητες σχετικά με το πρόγραμμα PEACE υπολείπονται των βασικών απαιτήσεων ώστε να διασφαλιστεί ότι οι πολίτες έχουν πλήρη επίγνωση του ρόλου της ΕΕ. Καταβάλλονται μεν προσπάθειες από τον ειδικό οργανισμό για τα προγράμματα της ΕΕ (*SEUPB*), πρέπει όμως να καταβληθούν περισσότερες προσπάθειες από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, τις κυβερνητικές υπηρεσίες, τους παράγοντες επιρροής και άλλους ώστε να καθοριστεί, να εξηγηθεί και να αναγνωριστεί ο ρόλος που διαδραματίζει η ΕΕ χρησιμοποιώντας το σήμα του «λευκού περιστεριού»(*WhiteDove «brand»*) ως σύμβολο των έργων του προγράμματος PEACE που χρηματοδοτούνται από την ΕΕ.

([2]) Βλέπε τη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ SC/029 με θέμα «Ο ρόλος της ΕΕ στην ειρηνευτική διαδικασία στη Βόρεια Ιρλανδία», που υιοθετήθηκε στις 22 Οκτωβρίου 2008 (ΕΕ C 100 της 30.4.2009, σ. 100).

3.1.4. Οι σαφείς διαδικασίες εποπτείας και αξιολόγησης για την επίτευξη αποτελεσμάτων υπολογίζονται επίσης με βάση τον μετασχηματιστικό τους χαρακτήρα και όχι μόνο σε σχέση με την ικανότητα των ιθυνόντων να τηρούν τύποις τα συμφωνηθέντα. Ορισμένες μικρές κοινοτικές ομάδες που έχουν τη μεγαλύτερη ανάγκη στήριξης ανέφεραν για την ενωσιακή χρηματοδότηση ότι «δεν αξίζει τον κόπο»και ασκεί μεγάλη πίεση σε πολύτιμο ανθρώπινο δυναμικό που δεν έχουν την πολυτέλεια να σπαταλήσουν.

3.1.5. Σύμφωνα με το ψήφισμα του 2018 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου ([3]), το πρόγραμμα PEACE θα πρέπει να αποτελεί το πρότυπο της ΕΕ που προωθείται για την επίτευξη μόνιμης ειρήνης και σε άλλα μέρη της Ευρώπης και παγκοσμίως. Η άποψη αυτή ταιριάζει με τη γνωμοδότησης της ΕΟΚΕ όπου προτείνεται να αναληφθεί μια παγκόσμια πρωτοβουλία εδραίωσης της ειρήνης υπό την ηγεσία της ΕΕ κατά το πρότυπο του προγράμματος PEACE και να δημιουργηθεί ένας ευρωπαϊκός δρόμος ειρήνης από τη Βόρεια Ιρλανδία έως τη Λευκωσία. Γνωστός και ως ο «Δρόμος του λευκού περιστεριού»(*WhiteDoveWay*), θα ακολουθεί την πορεία του Ιρλανδού προσκυνητή Κολουμβάνου, θα εκτείνεται δε κατά μήκος του «Δρόμου του Δυτικού Μετώπου»και, μέσω των Βαλκανίων, θα συνδέει τα δύο διαιρεμένα νησιά στις αντίθετες πλευρές της Ευρώπης ([4]).

3.2. Ενώ η κύρια κατεύθυνση για τη βελτίωση ορισμένων πτυχών του προγράμματος PEACE μπορεί να προέρχεται από τις «Βρυξέλλες», το νέο πρόγραμμα PEACE Plus 2020 παρέχει την ευκαιρία ανανέωσης της συμμετοχής της κοινωνίας πολιτών, ούτως ώστε να ενισχυθούν οι στόχοι και οι αξίες της ΕΕ στη Βόρεια Ιρλανδία. Δεν θα πρέπει να αυξηθεί η γραφειοκρατία, αλλά να ενισχυθεί η εμπιστοσύνη και η κατανόηση του ρόλου της ΕΕ ως προς την υποστήριξη της ειρήνης και της συμφιλίωσης.

3.3. Θα πρέπει να διενεργηθεί διαδικασία διαβούλευσης παρόμοια με εκείνη που θέσπισε ο πρώην πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής κ. Jacques Delors για το πρόγραμμα PEACE 1 το 1994, ως μέσο όχι μόνο για την αύξηση της οικειοποίησης της οικοδόμησης της ειρήνης εκ μέρους των κοινοτήτων, αλλά και για να καταστεί δυνατή η από κοινού μάθηση. Κατά τα πρότυπα της ειδικής επιχειρησιακής ομάδας που συγκρότησε ο κ. Delors προτού αποχωρήσει από το αξιωμά του, θα μπορούσε να τελεί υπό την καθοδήγηση του Προέδρου κ. Juncker, εργαζόμενου από κοινού με τους τρεις ευρωβουλευτές της Βόρειας Ιρλανδίας και τον γενικό γραμματέα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και σε συνεργασία με την ειδική επιχειρησιακή ομάδα του οργάνου, τον ειδικό οργανισμό για τα προγράμματα της ΕΕ (*SEUPB*) και τους επικεφαλής των γραφείων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στο Μπέλφαστ, το Δουβλίνο και το Λονδίνο.

4. **Συγκεκριμένες βασικές συστάσεις για τον γύρο χρηματοδότησης του προγράμματος PEACE μετά το 2020**

— Θα πρέπει να δοθεί περισσότερο βάρος σε έργα που επικεντρώνονται στην ενσωμάτωση τόσο της ενιαίας ταυτότητας όσο και των διακοινοτικών δεσμεύσεων. Προτιμώνται τα συνεργατικά προγράμματα.

— Η διάρκεια ζωής του προγράμματος PEACE θα πρέπει να επεκταθεί. Ο μετασχηματισμός των συγκρούσεων θα χρειαστεί χρόνο και απαιτεί μια πιο μακροπρόθεσμη σύντονη προσπάθεια σε σχέση με τους ισχύοντες κύκλους χρηματοδότησης.

— Θα πρέπει να εξεταστεί η πρόταση τα μελλοντικά έργα που χρηματοδοτούνται μέσω του προγράμματος PEACE να φέρουν το σύμβολο του λευκού περιστεριού μαζί με τη σημαία της ΕΕ και τη φράση «*χρηματοδοτούμενο από το πρόγραμμα PEACE της ΕΕ*».

— Στα όργανα εποπτείας του προγράμματος PEACE θα πρέπει να εξακολουθούν να συμπεριλαμβάνονται εκπρόσωποι της κοινωνίας πολιτών, όχι όμως αποκλειστικά οι πιο προβεβλημένοι ή καθιερωμένοι παράγοντες. Απαιτείται μεγαλύτερη προσπάθεια για την ενίσχυση της ανάπτυξης των παραγόντων μέσα στις κοινότητες.

— Θα πρέπει να εξεταστεί το ζήτημα της δημιουργίας τοπικών επιτροπών υπό την αιγίδα του προγράμματος PEACE που θα έρχονται σε επαφή με τα συμβούλια, η Συνέλευση της Βόρειας Ιρλανδίας και άλλους αρμόδιους φορείς λήψης αποφάσεων.

— Προώθηση της έννοιας του «Δρόμου του λευκού περιστεριού»(*WhiteDoveWay*), δικτύωση των ειρηνοποιών δυνάμεων σε όλη την Ευρώπη, αφήγηση («*story-telling*») περιστατικών από την πραγματική ζωή με σκοπό την ενίσχυση της ευαισθητοποίησης των πολιτών αναφορικά με τις επιπτώσεις των συγκρούσεων και την ενεργό συμμετοχή τους στη διεργασία μέσω του δρόμου της ειρήνης.

([3]) Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 11ης Σεπτεμβρίου 2018 σχετικά με τον αντίκτυπο της πολιτικής συνοχής της ΕΕ στη Βόρεια Ιρλανδία [2017/2225(INI)].

([4]) Βλέπε τη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Ο “Δρόμος του λευκού περιστεριού”: μια πρόταση για μια παγκόσμια στρατηγική εδραίωσης της ειρήνης υπό την ηγεσία της ΕΕ», δεν έχει ακόμη δημοσιευθεί στην Επίσημη Εφημερίδα.

— Εκ νέου επιβεβαίωση της αρχικής δέσμευσης για τη συγκρότηση ενός Ευρωπαϊκού κέντρου ειρήνης (*European Peace Centre*) στη Βόρεια Ιρλανδία, με διασυνδέσεις με ένα κέντρο στη Λευκωσία, ως κόμβοι για τη διάδοση πρακτικών μεθόδων εδραίωσης της ειρήνης υπό πραγματικές συνθήκες στην Ευρώπη αλλά και σε ολόκληρο τον κόσμο, με μέλημα οι γνώσεις που αποκτήθηκαν με κόπο καθ' όλη τη διάρκεια της ειρηνευτικής διαδικασίας στη Βόρεια Ιρλανδία και αλλού να εξακολουθήσουν να αποφέρουν οφέλη σε όσους ανήκουν σε κοινωνίες που βιώνουν ή ανακάμπτουν από συρράξεις.

Βρυξέλλες, 20 Φεβρουαρίου 2019.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Luca JAHIER